

КАЙЫЗЫ-ДАА АЛЕКСАНДР

лекция № 1 бригадала хойжу Александр Балбарович Карма-дыр. Бо ийи Александрлар кайызы-даа коммунистер. Карма бодунун хойжу намыры 1959 чылда, а Монгалбиян секи беш чылдын баштайгы чылдызын эгезден. Александр Монгалбиян тоску беш чылда чарыштыгыч Александр Карманн кыйгырган. Тоску беш чылдын планын доорукчу чым бодунун түндүктөрүн үнүрүр. Александрларнын чарышка аттары салган

ай-шаанда сайгарып, күрүгө садар талазы-биле тускай эртемингерлер чедир ажылдап-тайгарып ол хомулап чугаалап олдуру. «Шың» соулга эртен чылдан бээр иш И. Есенкоуну «Көз» спецнаист — чогадыкчы ишти кижиле, СССР-ни Дзиди Советини депутат хойжу С. Алды-овдун: «Малды чидире, самчылар чоруктары бодурбас дие... даш еске-даа авторларын алаа хамарыштыр парламенттин чүдүдереине таалазын оларын оон-биле чугаа калдында алаа бидим. Шынап-ла бо айтыртыга хамарыштыр парламенттин турган чүдүдере кезде спецнаисттерин ролунун болган малчы кижини харысалганын дугайында чугула айтырларын көдүрүп, тодаргай бижээн. Ону кайы-даа ажылдагыдай спецнаистер оза кичээлге алаа чогуур.

БИСТИҢ КАНДИДАТТАРЫВЫС БҮЗҮРЕЛГЕ ТӨЛЕПТИГ

Ууртак Канчырович чачык айы-биле эртен эрте оттуу келген, өөден үтүп, Хөндөлөң бажында харыш тайгалары бөгүн агар калды болур ири дөңгөй көрүлөт. Бодаанда чыткан хойжанын хомоспас кыла ол өжүм дескидир кылашпаш, чакы эртен хөгүт күштерини үнүрү магалды дыйнап турган, оон өңчө кирип, одун оттузуп, шайын хаймыдыркан. Дөңгө аптра кырында радиоприемниги ачылдыккан, шайын аартап, бөгүнгү арыл-ижин

ону септер, едекти бөлөр. Чамыл кол кичээлгеи хойжу 2-3 олар солуп, эки семитиринче, мал чемини белеткери угаар болган хураганларын өңчө үкеш, малдын тарыштыр кадарын, мадын чаш төлүн чидирч чок бурун камгалап алмырчы кол күштү үндүрер. Хураган аары берсе, боттары амнеп алыр кылдыр өөренип-даа алганнар.

Чарыштыгыңарны деңнеп көрөэл

көрөөнни доостур үеи чоокшупап олдуру. Иччаган оларын эртен дөңгө чылда чедир алган түндүктөрүн сонуурга көрү база солуп. А. Монгалбиян беш чылдын дөңгө чылдарында 1614 хураган камгалап алыр планын турган, 1768 кылдыр күтсеин, 5267 кг дүк бугаер планын 5281 кг кылдыр күтсөтөн.

апарган. 1975 чылдын бирги кварталында малдын чаш төлүн камгалап алыр талазы-биле олар багай эвес көрүзүрлерин чедир алганнар. Александрларнын ажыл-агый талазы-биле түндүктөрүн үндүрүп тура, оларын еске хойжуларга үлгөр-чизден база чугаалаар херек. Бо хойжур ажылынын дуржулаган семинарларга үрүгүчү чугаала берип турар. Ол чорук чүгө «Тес-Хем» совхозунун хойжуларына эвес, харин районун хойжуларына акме-тыг салдарын чедирип оларын күш-ажылы күзөл соруун хаймыктырып турар. Александрлар боттарынын шурдугу күш-ажылы-биле тилкин алаа ортуламын аг-бүлени биджедиге чоптуу-биле ажылап билдирер. Олар эртен чымын кайызы-даа чаш «Москвичлерин» сыйап алган

Чаш хураганнарын азырап өстүрениге малчынын казын Серен Успановичин улуу уагу. Оон хөрсөн чакытын дөңгө шайыла Денин орден кааптап чоруур. Ол ышкаш «Күш-ажылың хоочуну» деп медалды база чаш алган. Бо дөңгө бодун иенин кызымак күш-ажылы бекчү үндүренин кескү херечин-дир. Бисте күш-ажыл алдарынын, максалын хөрсө деп чүве бо-ла богай.

Бистин мурнувуста ам сорулга — хой кыргыздамын организмыт, чидирч чокча чорутушпап, оларын чугуламын эртингер, Хөндөлөң бажы көктү-шыктыг серин чийлагарже көжери болур — деп, Ховалыг Канчырович чугаалай-дыр...

Хөндөлөн сурунун чурттакчылары, малчыныры клуб додур олурканар. Тыва АССР-нин Дзиди Советини депутат хандыкандын депшидер хурагалды көзө Совет куускомунун даргазы Саая Оңур ажиткаш, бо талазы-биле кызма сала барын олурганнардан айттырды. Бир дугаарында салбырда бугаер К. Манзырчы өс алган:

БЕРГЕН СӨС АЖЫЛ-ХЕРЕКТЕН КАРЫШПАС

Эстонияда саяачы, Социалист Күш-ажылынын Маадыры Л. Пейс алган социалист хулаалгелерин чедиршикниг күүсөдүн турар, оон күш-ажылы эгезишкенин СЭКП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брежнев бедни-биле үндөдөн. Чылдын эгезинден бээр саар инек бурзууверин мун алды чүс килограмм ажыт сүтүтү ол алган. А инитин-биле алдырты, оон ажылдап турар фермада эртен чылдын ола үези-биле дензөргө бежен дензөргө хой сүтү саап алган.

Бодунун ол алдарыг кижини «Вильянди» совхозун коллектив республиканын Дзиди Советини депутат хандыканды кылдыр депшиктен. Үш шкочачы оолдун иени, ол болаа чүгүдүгү ажыл хүнүнун соонда столга бижээш олуруптар шакты база тып алыр. Чагааларга харын бижирч болгай, а чагаалар чер-черден хой Оларын адреси: Архангельск, Мангышак, Подпавщина, Удбинстан, оон-да өске.

КОЛХОЗ ЧӨВҮЛӨДӨРИНИҢ ДАИЫНЧЫ СОРУЛГАЛАРЫ

Колхозтарын Бүгү-Россия Чөвүлөдөрүн хурамы Москвага июнь 4-те болган. Алаа «РСФСР-нин кара эвес хөрсүнүн зонамын көзө ажылдагыдай улам ийи хөгжүдүрү талазы-биле хемчеглер дугайында» СЭКП ТК-нын болган СССР-нин Министрлер Чөвүлөдөрүн додугаалыг хурамын талазы-биле сорулгаларын чугаалайп көргө.

кадайы Серен Успанович-биле планнап, чугаалайп олган. Ол арамында Кызылдан дам чылдыга эгезден. Солунун бирги арында чакангыт шайындары-биле шайынткан мурнакчыларын аттары парлап даш, уластун аттары алаа эгезден. Октябрь Революциян өрден-биле Ууртак Канчырович Хомушуну Барыш-Хемчик районун «Барыш» совхозунун хойжууну шайнаан додун дыйнап кааннар.

— Салбырын мурнак хойжуу Ууртак Канчырович Хомушуну депшидер — деп саналды мен дөңгө, хойжууну ажал-ишке чедир алган көрүзүрлерин, амдырал-чурталгамын тапшырды. Улаштыр салбырын мурнак хойжуларын бирөөн Оңур Кудугет өс алган мынча деди.

Бодунун ол алдарыг кижини «Вильянди» совхозун коллектив республиканын Дзиди Советини депутат хандыканды кылдыр депшиктен. Үш шкочачы оолдун иени, ол болаа чүгүдүгү ажыл хүнүнун соонда столга бижээш олуруптар шакты база тып алыр. Чагааларга харын бижирч болгай, а чагаалар чер-черден хой Оларын адреси: Архангельск, Мангышак, Подпавщина, Удбинстан, оон-да өске.

КЫЗЫЛ-ДАГДАН ӨЕСКЭЭН

Суурларын чурттакчыларын ортузунда агында болган кижизилге ажылынын онзагы хеври болур агиткватиралар, квартал болган куудучу комитеттери бистин республикага тургустунган бээр ош чыл болган. Бо организациаларын ажыктын амдырал баштыкча. Уш шкочачы эгезилекчери бай-тайгалар болган.

чүгөш агиткватиранын дуржулаган сурагыт. Ол колдөктө 32 өрте каттыкан. Ында 70 жашы экономика билгелерин шкочаламын өөренип турар. Ук агиткватиранын бот-тымынгы артистери чөрби ажыг кижжи.

ЧУРТТУҢ ТАРААЖЫЛАРЫНДА

Краснодар. «Көз» болган «Нива» дээр хой бөзүк чаш тараа комбайныра Куданьнын колхозтарында болган совхозтарында барган. Күзүн чашкан тарааларын байлак дудуун ажап алырныга белеткеннаш, крайын ажылдагылары бо чымын 2500 ажыг чаш комбайнырын алыр.

де дооар сорудангы боттарынын мурнууда салган. КУСТАНИЙ. Казахстанда эн тараалын Кустаний областын тараакчылары чашы чажар тараа культураларын тармагалы дооскан. Ону 4,5 миллион ажыг гектарда тараап, ыччаган планын оонаалаган 300 мун гектар ажыг турар. Кызыл-тас тараан 3600 мун гектарда чүгө чагай болган быжыг сорттарын чашы тараан. «Уральская-52» дээр сортту дөңгө шөлдөргө бир-ле дугаарында чашкан. Хлеб бо-

Хүннүң белектери

ДУШАҢБЕ. (СЭТА-нын корреспондентини Л. Чигрин). Таджикистанын жуудуучулары чаш дудуутун кат-чичкелерин болган ногааларын чуртук ирак райондарыг чорудул эгезден. Июнь 5-те Душанбеден болган Ленинбадган Уралдын, Сибиринин, Иракын Чоон чүктүн, Иракын Сонгу чүктүн хоорайларыг баштайгы ухар-демелер жуп утушкен. Оларын иштинде калушта, агурентер, абрикостар, черешча бар.

ТАРЫЛГА: тулук ажылдың төнчүзү

Чуртта тарылта дооступ турар. СССР-нин Төп Статистика аргелелинин сан-түпү-биле алырга, колхозтарда болган совхозтарда июнь 2-де 143,7 миллион гектар черге чашы чажар тараа культураларын чашы тараан. Эртен чылдаштында ол хой. Эртен иделенин иштинде чашын чажар үреинерин 17,4 миллион гектар черге чашкан.

Тараа болган тараа-бобы культураларын (кукуруза чокча) 92,9 миллион га черин ээлээн. Кызыл-тас тарымынын планы ажыг күүсөткөнгө. 1,2 миллион гектар черге кыргыз-каран тарынын, ол болаа ону тарып дөңгө черин дөңгөтүн үш хуузу болур. Украинанын тарыакчылары ол ажылды доостурар. Россия Федерациянын, Белоруссиянын ажыл-агыйларында ол культураларын тарыламын эртен чылдызынын дүргөн чоруп турар.

Майылбааның ырлары

Херэеженнерниң делегей чылынга

Спорт СЕКЦИЯНЫҢ АЖЫЛЫ

ХОВУНУҢ КУУ-КУУ БӨРЭКТЕРИ

Чонунц ырларың чыгып бижилээр дээш Тайдыга чорай мен. Чедер ховуунга бар чоруйахта хел-хенертен дээр харангылап келген. Бүдүртүң чырык. Соокка доңган энжик шикши, хат шыңыяңдар сыгырган соонда, автобустан оруун доза куу-куу бөрөктер кеме чүгүрдү туулар. Топтап көрдүм, ол кайын бөрөктер боорник. Хар эрий бөргө, шаптаразынын черге хоруп кыштаан кычмылдарың чакыт хат хойбууштуң, тараа шөлүңгө чыттырбас болааны ол ийнээн, ниге бурунгаар сывыртат турду. Көгээрэй берген хат кызыл долоуну долодуруп туруп бээрде, чолакта доктадар бээрде, чолакта доктадар бээрде, бистин хоруп олурганымыс автобус дилерин турганың болду.

Шыкыккан хат памал чорда, соок чак соңга шилдерин быдырады тарбыладым келди. Оон борбак-чакыккан, түмсая тараа октар дег, шаарчанды берди. Танаалар дег, калбак-калбак харлар дүжүп элээзи соонда ховуунц куу-куу бөрөктери чыткылады. Хар бажы чыр хар чак бөргө, чолачынын сесткени серген, автобузун чоруда берди. Карааи уунда бир-е чүе куураш дээр. Сүлдө бо шылаан, тей ба-жында бир бөрү карайнап тур. Бурун шыңгыч кыргындарыңчугаазы-дур ийип, аңчы кижжи азынлап айтканын үнүккөп, орук уунга бөрү көрүп каан болза, чорук чончуг айламы боор даяр. Чанымда бир кырган калай олурган, шыңгыш коргунчуг амытаның адын-сывып алавадым. Бо чыл херэеженер чылы болгай, бир мөзүлүг убагыга дужар боор мен деп кордал узун оруум ырак ууш бээрледи берген.

СУУРУНЦ КЫРГАНЫ
Кочетово суурунц өң уагу наздык кижизи Оюн Сергелдинц уруу Майылбаа. Ашакка барган. Дуагун фамилиялыг апарган. Мен чеден сөс харыг. «Кижжи амытан өлкөсө, чүгас дорук бөрү көрбөс» деп эри шыгыңч чугааның чугаалааш, ол каттыра кашты.

Чеден сөс харыг, дортен беш чыл дургузулда коммунист намынц кежигуну боон келген, аз пенсиль берген ол ут-байынц орус ады баа бар-Баскы дээр. Майылбааның төгүлдүг чугаалары Кочетово суура болуп эртек амытан-радың кайгычыктыг ырлары дег сгынмылар болду.

ЧЕДИ ХАРЛЫГ ХӨЛЕЧИК УРУУ

Бо шыгыңч чеди хар четкен чаштары школаже баар, эртем өөренип эгелээр-дир. Мен чеди хар чедип чорашп, бай оруска доленчипен кирипкен мен. Иван Тимошенко дээр чанжы салдыгыга чедилең ол эртем харыкыга чедип хөдөлдөдүм. Чаш уругуларын алды мен. Кудуктан суг даярдым. Тимошенкоңуң адазы улустан хам сатып алган, былгаардан бээр кылып турган. Бөдүрээге сугну кудуктан дажый-дажый кээримге, холдарым дөзү сыртылаңайнып, амычпадып келди. Эжиң акыңга олуртуп кааш, чедерип каар. Шай, сүттү мүн-е эчкен бээр. Хлеб артымын бээр. Мун артымын бээр.

Чангыш хээн — дээримге, салдыгыңч калайы мен эжиң акыңга допгайты иде калаар. Доңгай дүккөш, эжиң болазыңга хаван чоркайты үзүп суг ар мен. Туруп келеримге, килеңчиз калай килемден сегирип алган, изе кааштарга, буттарым шалага дегбейн баар. Авам, ачам өө көстүп турар, ол хиреле инаар эле бастырбас турган. Бир айда хөдөчкөн кээримге, бир удуң шай, чок болза бир кочал ак-тараа бээр турган. Бажымы ажыр баян салдыгы оруска хөдөчкөн турган, адам-немге дуза чедире берген мен.

Иван Тимошенко ак орус-тарынц чачыны Бажыме орук айткы берип турган. Сергей Кузнецк Кочетовтук кызыл партизандары чед чылар сураан динишкан. Улаан-Куңче дургушкан кирер дээр. Самагалдайже деняктың. Казайын көжүп кел дүккөш. Мен авам өөнгө хол куруг чанып келген мен.

Кулак салдыгы Тимошенкоңуң азын-бүрү хөй бараанар сөөртүп эчкенден, ону келерге уагу өрөккө чедерип ан турганын кара чажымдап көрүп өстүм. Бир дөм-хуң бир хөй өрөккөт, бир сарыг шай он ийн динц дээр-ле бээр чүе. Оң калдына адымы тылавал чыгып салдыгыларга халас чыгып амытан чорайын көргөн мен. Хөдөчкөнц эжиң дөриң тей чораш, орус-да, тыла-да адымы чыккырың бир келсе шалтыртың, бир аяк салым-чолдуун биле берген мен.

АТАМАНОВТУҢ ДЕМИР АНДАШЫНЫ

Тыва чуртууга дөмр андашын кажан көстүп келгенин

Билбес мен. Шагда чүе. Октябрь хувискаалыңц ырак мурунда чүе. Бистинц Суг-Бажыга орус тараачын Атаманов деп кижжи өг-бүлөзи-биле бажыны ол кижжи туткан. Бистинц суурунц тараачын салган Атамановтук ажил-агыга сундулуу көчүп болган: тараа тараар, балыктар, каттар, тооруктар, айнаар, Харалаан, Атамановтук ол бажыны бузур каапкан. Ийн дуагарында көжүп келген Иван Финлин-ович Огнетинц бажыны ам-лаа бар. Ленин кудумчузунда тос дугар бажың ол ийн. Ол ийн тараачын бот-боттарыңга бажың-балгат тутуп, уренин-хүезин тычып берип, кончуг дузалажыр турганар.

Суг-Бажыга дөмр андашынц көстүп келген бир он-загай атуу болур. Яды тараачын Атаманов болуңуң орус куртуулап эчкенден дөмр андашын-биле тараа тарап эгелээни тываалар көрүп танышкан чүе. Бистинц аалдык болгаш чок-кашынц тываалар Атамановтук дөмр андашынц ийн-биле, динишкөн таанар дег, шуужар турган. Чаш уругтар андашынц коопшалаан ийн-биле маңа-жыр. Уагу улус күчүтөн эт-тин алдара каапкан узун шир-риктирин сыйбагылаар, үзе сокчулаар, кара доураан адымыга долдуур уругулар. Хөк чүе бажы турган. Аштыг кижилер дөмр андашын чаныгы чактай алас. Огла мал-дөриң хаван каргыкышым, мжаалай көргөн чүе дег. Моон-тылавал, мырай шуут дөмр ийн болур турган. Кырган улус дөмр андашынц бараанын көргөш, чүдүп-тей-леп-лаа турган, ийн кижжи шооал чексизигч чүе чок, бүдүдүк кижилер орус андашын көргөш, оңч күжүп болгаш ажыктыг магалдап турганары ол-дур ийн.

МУЗЕЙ БАЖЫНЫ

Алан-Маадыр музейинц Кочетово суурунда турар бажың ким тутканын билер силер бе? Бо бажының ук шанда Никфор Саловский туткан чүе. Мен ол оруска база хөдөчкөн турган мен. Кадый-биле ийнэе чурттап турган. Мен оларынц үш ийнэе саап, тараачын кол калдыры-биле кескеш, чүе шолту багаал бөргө, бир удуң шай болур. Сулаң шоргалыг калдыры-биле көзөр турган мен. Саловский актарга каттышпаан, боу-ла чуртууда көжүп чоруй барган.

ТИВАНЫ КҮРҮНЕ КЫЛДЫР БАЗА КАРАМ-БИЛЕ КӨРГӨН МЕН. АТАМ СЕРГЕЖ БИЛЕ АМАН САГАЛМАН ШАПТАНКАЛ ТҮРГӨНГӨНМ

Кызылга 1924 чылда келген мен. Саң амытаннц шалаанч чур ажил кылп турдум. Калагааты ямызыңга бижик кидерип ажил кылп турдум. Кызылдың кижжи өмчөңиге он үш чыл улай хөдөчкөнден бар-ан болдум. Орустары шыра-дык кижжи дээр мен. Москва-дыа өөренип чорудар деп тур-да, салгадан араан мен. Кер-ээр эмчи тыным алган. Ашык шаамда хурал-сугааладан чөле чылда калбас турган мен. Хурал — мээң школам деп болдар мен.

БИР-ЛЕ ДУРАЛГА «ШОХАР-УЖУК» ӨӨРӨНҮП БОЛУМ ТУРГУС-КАН, ОНУ КАЖАН-ДАА УТЛАС МЕН.

Ам-даа магалдар мен. Атаманов дөмр андашынц хун караанга мондурбас, чакыска-чарга чагыдырбас ижиң чораш. Ол орус тараачын дөмр андашын тараа тарап дооскан соонда чымчак пос-биле чүг-гүп-чүгүп, өзөң дат чөсөк кылдыр үзөң, казанак ишти-ге шыккап каар, эдилең дин-ге келерге хумгалыг кижжи чораш. Дөмр андашын-даа артык мөгө-шырак трактор бир чыл бенин четпейн чыт-кан, кемдээр-көргөң чүе-дир, мен ону чөле айын тыппас мен. Ийн андашын дөмр андашын үндүр кызылдың көрүп эртек шываганчы мен. Таптыг камапал адылар болза, бир трактор чүс чыл иштиде тараа тарап болур деп болдар мен. Мээң бо чыгымын анык трактористер, комбайнерлар, механиктер, оода чактыс катан динчаар болза, колчуг амы-раар ийн мен.

Башкымыс Пальмах. Чакан-тың Хурей-Бажың хөдөгөңиге өөренип турган бис. Албан шы-гыңч сөөлүндө чыгыпкы бис, Александр Алольфович баштай-ла тус-тус кижиниң адын салгытар кылдыр өөрөт-көш, оң соонда кыска сөстөр номчудар турган. Он хире хонук өөрөңгө, созууну номчу-тар апаркылаан бис. Хунуңц ижин өт-ла. Дөр-бус шыга-йнып турда-ла, күдүк бажың олурупкан, дискө кырыңга салааның чада салган, чүе бижип өөрөңгө бис. Таптыг-ла үжөң харлап чораш, бижиксе өөренип алган мен. Пальмах башкы карааныс чырыткан чүе.

УГБАМНЫҢ ЫРЛАРЫ

Тываның бурун ырларын кыргындардан диниңа бижирге, бир чамдык олургу-лар болгаш сөс чогаалар ар-галар дөмөйешип турар-лаа болза, тус черинц озагай бай-лаан кончуг өлөрткөн болу-лар. Майылбаа утбайынц ыр-ларын диниңа көрө-өңгөң.

БИЧЕ КАРАМ

Мээң чуртум Межегейин Кадар эвес, кыздар эвес. Мээң сарым, биче карам. Уттур эвес, каар эвес.

ЭЛЕГЕЗИМ

Эглин-эглин бам келген Экти белик Элегезим. Эзэңибей, барынайда Эзэңибей, барынайда Эзэңибей. Барып-барып бам келген Бажы белик Элегезим. Барынайда, эзэңибей. Маалдар өттүтээр Элегезим.

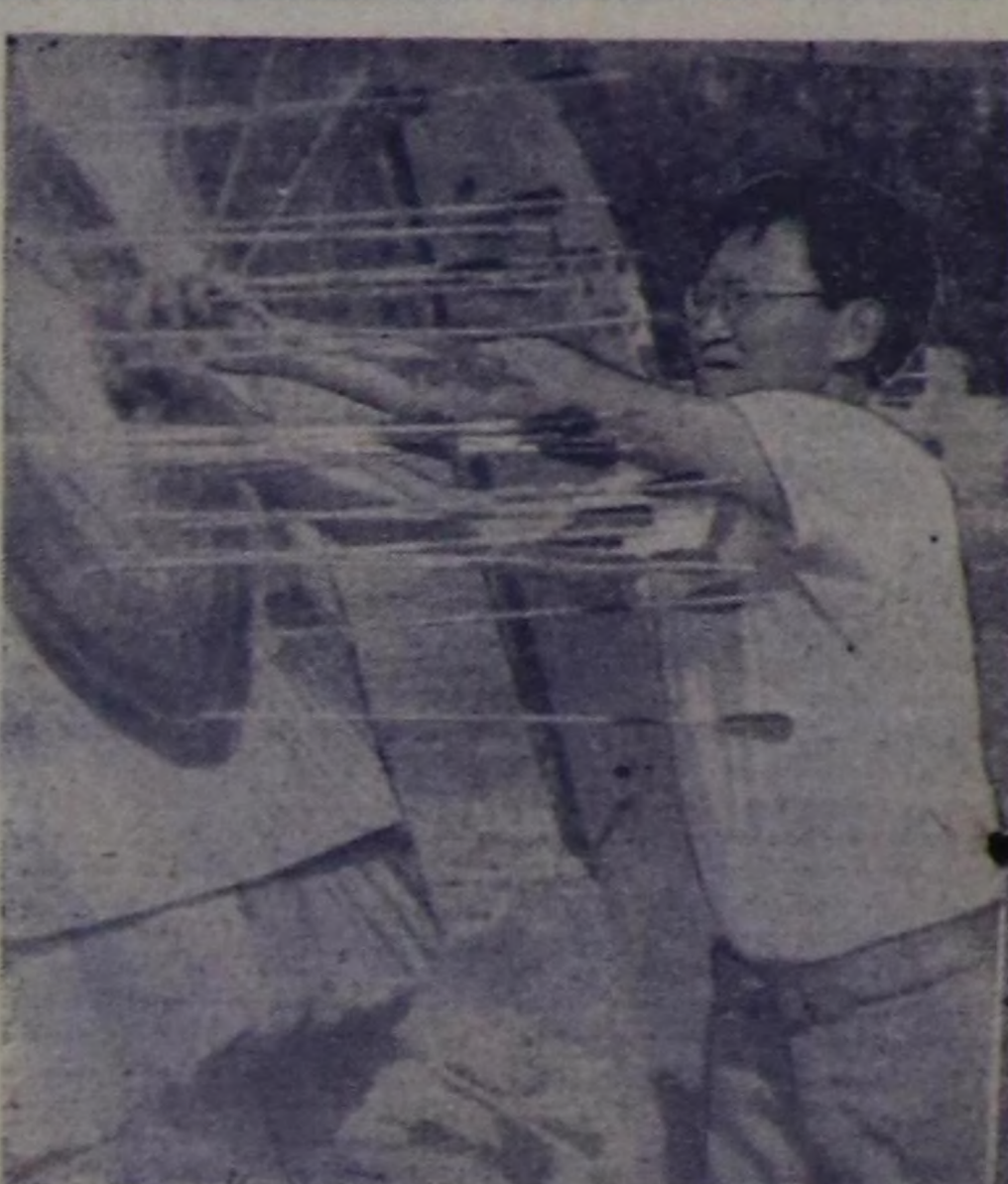
ЧОННУЦ ЧОГААЛДАРЫН ЧЫЛЫПАР!

Ада-өгөлөңнц ырлары, ты-вазыктарын, тоолдарын бол-гаш төгүлдүг чугааларын чыл бижирини — турсаал чамга-ларынц херэңге база кир-жир, иччангеш бистинц ийни херэңис бооп турар. «Көс-күрөңдө» бурун Тываның төгүлдү шыгжаан кижилер-ниң назы-хары чыл келген ту-дун ийиңиме кирип бар чыдар. Сөс-төс класстың өөр-өңкүлери тус-тус чөлеринде чурттап турар амытанардан удуңуң ас чогаалын бытга диниңагыңа үзөңдө чыл бижир болза деп күрөңдиг мен. Чыл бижилгезин төгүлдөр-үн Тываның Алдан-Маадыр му-зейинде чорудуп болур.

Монгуш КЕНИН-ЛОПСАН.

Спорттук национал хевирлеринге РСФСР-нин спорт мастери Владимир Сырат эртек чылдың күзүндө башкы инстинтунуң базасына чө спорттунц секциязы ачтыкан. Чо адырыңа соңуургалды оолдар, кыстар ол сөшпөгө хаара туттунуп, уагу соңуур-гал-биле өөренип эгелээнер.

Соң тодаргай херечизи бо чылдың май 1-де чо адырыңа Кызыл дээриниң бири чери дээр болган маргалдаалар көрүп болур. Ол маргалдаалар чо адырыңа таласы-биле ре-спубликаның үш рекорду чар-тылган. Уагу уустан Влади-мир Сырат, аныктардан № 1 көдө профессионал-техниктиг үчүншениң сургуулу Виктор Монгуш, херэежен спортчу-лардан база-ла ол үчүншениң төлөөн Мария Балажай олар чо рекордтары тугураканар. Олар үстүндө алааныс сек-цияның кежигүнери.

Чоокта чо спорттук национал хевирлеринге Кызыл коор-раинц бири чери дээр бол-ган маргалдаалар. Владимир Сыраттың өөрөңкүлери Вик-тор Кара-өд, Татьяна Бори-сова, Мария Балажай олар бажы чөлерин алганар. Олар

чо адырыңа республика-ның бири чери дээр болуп Кызылга ажыттынар маргал-даалар өк белеткененер. В. ЧАДАМБА.

1975 чылдың ийизи чартыгыңч солуннарыңга болгаш журналдарыңга чагыдылга чоруп тур.

«ШЫН» СОЛУННУ ЧАГЫДЫП АЛЫҢА!

Чагыдылганың чартык чылдо өрттээ 3 рубль. ЧАГЫДЫЛГАНЫ «Союзпечать» чери харылзаа салбырлары, колхоз, совхоз тарда, албан организация, бүдүрүлгө черлеринде хөй-ништи тардыкчылар болгаш почтачылар хүлээп ап турар.

Культура ажылдакчылары өөрөңгөн

Кызыл районнун Культура бажындарының директорлары-нын, клуб, библиотека эргелек-чилеринин, уран чүүл уаду-туучуларынын семинары болуп өрткөн. Ажылчы чонунц коммунист-тиг кижинидегезинге библио-текаын ролунуң дугайында СЭКП Төң Комитетиниң док-таалыңың күөсөдөлиңин тала-

ЭЛДЕПТИГ ФЕРМА: Азырал буурлар

Нострома область. Сумарково суурда элдептиг ферма тур-густунан. Курунуң Ностромада көдө ажил-агы дүжүл-га станцияның ажылдакчылары буурлары хөгө азырал өөредир-биле ажылдап туралар. Ол амытанары чажык-тырып өөредир доо специалистеринц болды таварылга эвес. Буурлар шыгын кампагай амытанар, оларга соок, терек хар болгаш уер-чайык-даа коргунчуг эвес. Чылдың кайы-даа уе-леринде буурлар боттарыңа чыр чөми — буудуучулар, бүртүлери, чөвүрөни тып алырлар.

Соңу чүктүң эзимнеринге, Сибирьнин тайгаларыңга ол төрүш чок амытан кижиге, чижээлөөрге, айт орунуга мна-шытыг дузалакчы эш бооп болур. Булан суду өм болур он-да бүдүп-шыварып, оң эди өажок амданган.

Ам фермада 50 бутур, булан бар, оларынц 20-и ол-ла фер-мага бо чылын төртүңгөн.

ЧУРУКТА: өртем ажылдакчымы Елена Смазчикова бутур, буланары-биле.

С. МЕТЕЛИЦАНЫҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

- «СЭКП-нің XXV съезди-ниң төлөпиг уткуур». Бөдүк информациялар.
- «Июн 15 — Советтерге сон-гулда хүнү». Соңукуларынц депутаттарга кандидаттар-биле ужуражышкыныр.
- «Партиякы амдырал». Шүтүмчүл болгаш бот шү-гүмчүлөс». Шиттирлер хөй...
- «Коллектив кижизиниң тур-рар». Тыва көдө-тудуг трестин № 585 ПМК-зынц тү-дүг комитетиниң даргазы С. Тупковтук корреспондент-шизы.
- «Черни үндөз» болгаш хаммаар. Н. Петровтук кор-респондентшизы.
- Бистинц чурттап, дашты-ында болгаш спортчу инфор-мациялар.

ДУС-ХӨЛГЕ ХАМААРЫШТЫР

«Дус-Хөлдү (Сватиндөө) аныгыларым чурумчудар дугайын-да» Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң болгаш про-фезивилдерниң область чөвүлелиниң президиумунуң 1975 чылдың май 5-те № 300 доктаалыг үндөзилдиз. Дус-Хөлдү болгаш ону долгандыр ийн километр чедир девискээрни измгалалдыг эмнегел, чери деп чорлаан. Эмнеиниң болгаш амытанарын күзээринге путевканы нийти чурум-биле медицина түңиңин өзүгаар профезивил-деринч чер-чөк комитеттеринден садып алыр. Путевка чөмиңа хөлдүң девискээринге баарын чөшээрэвс. Тыва профезивилдериниң область чөвүлели.

Садыг министерствозунуң Кызылда садыг базазы чүдү-рүчүлөрүн, дузалап амыл-агыныга ажылчынарны (эр ки-жилерин) амылга чалап тур. Адрес: Кызыл хоорай, Каменистая кудумчу, 15. Телө-фон — 46-62.

Мелебүгенне

ИЮНЬ 7-ДЕ	
10.00—Дамчылдыгылар про-грамма.	17.30—«Уе». Информас-тия программа.
10.05—Бүгү-өзүңдөң поэзия-ның пушкиниң тоску ба-йыраалы. Өңүг.	18.00—Бүгү-өзүңдөң поэзия-ның пушкиниң тоску ба-йыраалы. Өңүг.
11.35—«Хөгүр үнер». Өңүг.	19.30—«Бар-даа болза, бүзү-ренич эвес». Өңүг.
11.50—«Ада-еелер, саясат». 12.30 — «Эртенги пошта». Музыкальдык программа.	20.30—«Амыл чок шимчээ-ши». Дамчылдыкта СССР-нің ийгики хер-ектер министриниң орал-кычы Б. Т. Шумилин киржир.
13.00—«Чедип кел, тоол!». Өңүг.	21.00—«Африкага ужураалар» деп шылдан уран-чөмө телефильм. (АКШ). 1-ги сериясы. Өңүг.
13.30—«Бойбус болгаш кижжи». Өңүг.	21.50—22.00—«Чалсар».
14.00—14.10—«Чалсар».	22.00—«Ада-чурт космонавт-кааның төгүлдүк». Дамчылдыкта Совет Эмгекчилериниң ийи дажыр Маадыр СССР-нің ужудукту-космонавтың И. Н. Рукавиниң өрттер.
14.10—«Кадымкыл». Эртем-непередиялыг про-грамма.	22.30—«Коспорт мурунда». Музыкальдык телефильм.
14.40—«Чурукчулар дугайында расказлар».	23.00—23.30—«Уе». Инфор-мация программа.
15.10—«Амыл чок шимчээ-ши». Дамчылдыкта СССР-нің ийгики хер-ектер министриниң орал-кычы Б. Т. Шумилин киржир.	
15.40—«Бар-даа болза, бүзү-ренич эвес». Өңүг.	
16.40—«Африкага ужураалар» деп шылдан уран-чөмө телефильм. (АКШ). 1-ги се-риясы Өңүг.	

рәтуразы датгы районнага 15—20, оон өскөлеринге — 20—25 градус чылыр. Кызылга шокар буудуттар, харбас. Хат секундада 7—13 метр чедер. Агарынц темпера-туразы 23—25 градус чылыр болур.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

Кинотеатрларда

ИЮНЬ 7-ДЕ	
«КАА-ХЕМ»: «Робинзон Крузо-нуң амдыралы болгаш эл-депиг ужураалары» 9.30, «Ке-жээ дүңкөсө» 11.10, 13.00, 14.50, 16.40, 18.30, 21.00 шак-тарда.	кирген 17.00, 18.50, 20.40 шак-тарда.
«ПОНЕР»: «Ог-бүл чөк» 11.00, 14.00, «Эай, кобойлар!» 9.30, 12.50, 15.30, «Аас-оссе»	«ВОСТОК»: «Есенин» (1-ги, 2-ги сериялары) 15.00, 17.40, 20.20 шактарда.
	ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРГА: «Канды-даа карааштын чок хамаатым дээр» 15.20, 17.10, 19.00 шактарда.

Кызылдың КИМ-иниң Маадыр-өөл Минжиг-олович Санчат-иң 1975 чылдың январь 3-те тывысканы № 082875 чөлаачы шыңзылгасы читнен төлээде, ону нүш чөк деп санаар.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ:

Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң Пом үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садынын талазы-биле эргелелиниң типографиязы. (Кызыл, Шетинки-Бравченко кудумчу, бажы № 1).

Кызыл, Шетинки-Бравченко кудумчу, бажы № 3 ТЕЛЕФОНАРЫ: Редакторун 24-63, редакторун оралдыкчыларын 35-24, пропаганда кылдының 31-75, тарыхсалгалыг секретарыны 23-35, партиякы амыралык кызиниң 37-13, культура кылдының 23-54, көзө ажы-агы кылдының 21-47, улетуур кылдының 23-54, чагаа кылдының 41-27, информация базасе туртузук кылдының 20-60, корректор-ларын 27-41, бухгалтерияны 50-22, солун келбейн барганга 32-75 телефонче колтар.

ТИРАЖЫ 16748. ЧАГЫГ № 2234.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

ТС—01024.